

اهداف روسیه از نقض حریم هوایی ناتو

اقدامات تحریک‌آمیز اخیر روسیه در حریم هوایی ناتو، بزرگ‌ترین تنش آفرینی میان این ائتلاف و مسکو از زمان جنگ سرد محسوب می‌شود. به نظر می‌رسد ولادیمیر پوتین با این کارها سه هدف اصلی را دنبال می‌کند. به نظر می‌رسد پوتین که پس از دیدارش با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، در ماه آگوست جسورتر شده، فشارهای خود را بر اعضای اروپایی ناتو افزایش داده است. تنها در چند روز، ده‌ها پهباد روسی وارد حریم هوایی لهستان شدند، جنگنده‌های روسی در آسمان استونی و بر فراز یک سکوی حفاری لهستان در دریای بالتیک پرواز کردند و پهبادهای مشکوک روسی، پروازهای فرودگاه‌های دانمارک و نروژ را متوقف کردند. ناتو و اتحادیه اروپا اکنون در حال تقویت پدافند هوایی خود در مرزهای شرقی هستند. با این حال، به نظر می‌رسد پوتین از این اقدام نترسیده است. هدف او این است که با هزینه کم، شرارت به پا کند و اروپایی‌ها را که از حمایت قاطع آمریکا برخوردار نیستند، در مقابل گزینه‌های بد قرار دهد. البته این نفوذها و مانورهای هوایی خطرناک چیز جدیدی نیست. در مارس ۲۰۲۳، جنگنده‌های روسی یک پهباد آمریکایی را بر فراز دریای سیاه سرنگون کردند. از سال ۲۰۱۴ نیز، جنگنده‌های روسی همواره پروازهای ناامن و نزدیکی را بر فراز کشتی‌های ناتو انجام داده‌اند. با این حال، اقدامات اخیر روسیه پس از دیدار آلاسکا، از نظر گستردگی و شدت در دوران پس از جنگ سرد بی‌سابقه است. سرنگونی پهبادهای روسی بر فراز لهستان، اولین اتفاق از این نوع در تاریخ ۷۶ ساله ناتو بود. کرملین با این کار احتمالاً سه هدف اصلی را دنبال می‌کند: ایجاد تفرقه: اولین واکنش ترامپ به نقض حریم هوایی لهستان این بود که «شاید یک اشتباه بوده است». این حرف با واکنش تند رهبران اروپایی مواجه شد. این اتفاقات، اختلاف‌نظر اعضای ناتو را بر سر چگونگی پاسخ، آشکار کرد. خود ترامپ پیشنهاد داد که اروپایی‌ها متجاوزان روسی را سرنگون کنند، اما گفت که آیا آمریکا از آن‌ها حمایت خواهد کرد یا نه. این وضعیت باعث می‌شود حتی سرسخت‌ترین متحدان ناتو نیز در اتخاذ یک پاسخ قاطع تردید کنند. نرسیدن به یک تصمیم واحد در میان ۲۲ کشور ناتو، یک پیروزی بزرگ برای پوتین خواهد بود و راه را برای اقدامات مخرب بعدی او هموار می‌کند. جمع‌آوری اطلاعات: هر نفوذ هوایی، ناتو را در تنگنا قرار می‌دهد. اگر هواپیماهای متجاوز را رهگیری کنند، این خطر وجود دارد که اطلاعات ارزشمندی درباره «زمان واکنش» و «رویه‌های درگیری» ناتو به دست روسیه بیفتد. اگر هم آن‌ها را نادیده بگیرند، روسیه را به نقض بیشتر حریم هوایی تشویق می‌کند. هر اطلاعاتی درباره سیستم فرماندهی و کنترل ناتو، توانایی خلبانان و قابلیت‌های پدافند هوایی، به برنامه‌ریزان نظامی روسیه کمک می‌کند تا تصویر واضح‌تری از توانایی‌ها و نقاط ضعف ناتو در یک درگیری احتمالی به دست آورند. تحمیل هزینه: پدافند هوایی یک بازی پرهزینه است. برای مثال، در یک شب، جنگنده‌های اف-۳۵ هلندی (که هزینه پرواز هر ساعت آن‌ها ۴۰ هزار یورو است) احتمالاً مجبور شدند از موشک‌هایی (به ارزش هر کدام ۴۰۰ هزار تا ۱/۷ میلیون یورو) برای سرنگون کردن پهبادهای «گران» روسی (به ارزش کمتر از ۵۰ هزار یورو) استفاده کنند. روسیه زمان و مکان حمله را انتخاب می‌کند، اما ناتو مجبور است در همه جا و در همه زمان‌ها آماده دفاع باشد. این عدم توازن باعث می‌شود که هزینه دفاع برای ناتو بسیار بیشتر از هزینه حمله برای روسیه باشد. اگر اقدامات روسیه باعث شود ناتو تمام منابع خود را صرف پدافند هوایی کند، پول کمتری برای سلاح‌های تهاجمی دوربرد (که واقعاً روسیه را می‌ترساند) باقی می‌ماند. علاوه بر این، کرملین با نشان دادن این ضعف‌ها، امیدوار است که رهبران غربی تمایل کمتری برای ارسال سامانه‌های پدافندی کمیاب خود به اوکراین داشته باشند. با کم شدن یا نبودن توانایی و رهبری سیاسی آمریکا در ناتو، این هزینه‌ها و مشکلات برای اروپایی‌ها بسیار بدتر می‌شود. بدون آمریکا، رسیدن به یک راهبرد مشترک برای مقابله با روسیه دشوارتر خواهد بود. اولین واکنش رهبران اروپایی درست بود: تقویت پدافند هوایی. شگاف‌های بزرگی در سیستم دفاعی ناتو، به‌ویژه علیه پهبادهای ارزان قیمت، وجود دارد. اما آن‌ها نباید قابلیت‌های تهاجمی را که واقعاً پوتین را نگران می‌کند، فراموش کنند.

محمدحسین لطف‌الهی

خبرنگار بین‌الملل

برای اوکراینی‌ها، هفته گذشته هفته‌ای پر از امید بود. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا در طول هفته قبل بارها از ایده فروش موشک‌های کروز دوربرد به اوکراین صحبت کرده بود و کی‌یف امید داشت که اضافه شدن امکان حمله موثر به عمق خاک روسیه، شانس اوکراین را برای وادار کردن مسکو به حضور پای میز مذاکره و پایان دادن به جنگ افزایش دهد. ولودیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهور اوکراین به منظور گفت‌وگو درباره همین موضوع، روز جمعه ۱۷ اکتبر راهی کاخ سفید شد اما بعداً ظهر همان روز، زمانی که مذاکرات ترامپ و زلنسکی پایان یافت، آنچه نصیب اوکراینی‌ها شد فقط یک کلمه بود: ناامیدی.

رئیس‌جمهور اوکراین پس از ترک جلسه با رئیس‌جمهور آمریکا به خبرنگارانی که از او درباره خروجی این گفت‌وگوها می‌پرسیدند گفت که ترامپ همچنان بر عدم تحویل موشک‌های دوربرد تاماهاک به کی‌یف اصرار دارد و افزود که «آمریکا خواهان تشدید تنش‌ها نیست.» زلنسکی تأکید کرد که مشخص است روسیه به شدت از موشک‌های تاماهاک می‌ترسد و به خبرنگاران گفت که نمی‌خواهد بیش از این درباره این موضوع صحبت کند.

آنچه امیدواری اوکراینی‌ها را پس از اظهارات ترامپ در روز سه‌شنبه ۱۴ اکتبر درباره احتمال صدور مجوز فروش موشک‌های تاماهاک به اوکراین، به یک ناامیدی بزرگ تبدیل کرد، تماس تلفنی طولانی رؤسای جمهور آمریکا و روسیه در شامگاه پنجشنبه بود.

براساس گزارش خبرگزاری تاس، تماس تلفنی پنجشنبه‌شب ترامپ و پوتین بیش از دو ساعت‌ونیم به طول انجامید. در این گفت‌وگو، پوتین هشدار داد که تحویل موشک‌های تاماهاک به اوکراین می‌تواند به روند صلح و روابط میان آمریکا و روسیه آسیب برساند و از ترامپ خواست که از تکرار اشتباهات جو بایدن، رئیس‌جمهور پیشین آمریکا در رابطه با موضوع اوکراین پرهیز کند.

یوری اوشاکوف، دستیار ارشد رئیس‌جمهور روسیه هم در روایت خود از این گفت‌وگو آورده است که ترامپ پیشنهاد داد رهبران دو کشور به صورت رودررو در بوداپست، پایتخت مجارستان با یکدیگر ملاقات کنند و پوتین به سرعت این پیشنهاد را پذیرفت. به گفته او، مقدمات دیدار آن‌ها در مجارستان به‌زودی پس از گفت‌وگوی تلفنی سرگئی لاوروف و مارکو روبیو، وزرای امور خارجه دو کشور به زودی فراهم خواهد شد.

ترامپ در اولین اظهارنظرهایش پس از مذاکره با پوتین گفت که ایده ارسال موشک‌های تاماهاک به اوکراین را در تماس با پوتین مطرح کرده است. «من واقعاً به او گفتم آیا مشکلی نداری که هزار یا دو هزار موشک تاماهاک را به دشمنانت بدهم؟ من این را به او گفتم. او اصلاً از این ایده خوشش نیامد. تاماهاک یک سلاح مرگبار و بسیار مخرب است.» با این حال، خیلی زود روشن شد که نظر ترامپ پس از گفت‌وگو با همتای روسی خود تغییر کرده است. روز جمعه، پیش از برگزاری مراسم ناهار رسمی با رئیس‌جمهور اوکراین، ترامپ با عقب‌نشینی از موضع سابق خود گفت که می‌خواهد پیش از هرگونه مذاکره با اوکراین درباره ارسال موشک‌های تاماهاک، شاهد مذاکرات صلح میان مسکو و کی‌یف باشد: «امیدوارم بتوانیم این جنگ را بدون نیاز به تاماهاک‌ها به پایان برسانیم.» رئیس‌جمهور آمریکا در ادامه افزود: «ما در آمریکا به این تاماهاک‌ها نیاز داریم. نمی‌خواهیم چیزهایی را که برای تأمین امنیت آمریکا به آن نیازمندیم را به این سادگی بدهیم.»

این نخستین بار نبود که ترامپ موضع خود را در قبال موضوع اوکراین پس از گفت‌وگو با پوتین تغییر می‌داد. در ماه مارس، ترامپ در کاخ سفید اعلام کرد که از پوتین «بسیار عصبانی» است و وعده داد که روسیه را با تعرفه‌های ثانویه تنبیه کند. در ماه مه، او حملات شدید روسیه برای پیشروی در خاک اوکراین را «دیوانگی محض» توصیف کرد. در ماه جولای رئیس‌جمهور آمریکا به خبرنگاران گفت که رئیس‌جمهور روسیه هر بار وعده آغاز مذاکرات صلح را مطرح می‌کند اما مذاکرات واقعی هیچ‌گاه آغاز نمی‌شود. او گفت: «ما مزخرفات زیادی را از پوتین می‌شنویم. او هر بار بسیار خوب با ما برخورد می‌کند اما در پایان اتفاقی نمی‌افتد و این برخوردهای خوب عملایی معنی است.» با این حال هر بار پس از این تهدیدها ترامپ تصمیم می‌گرفت که بار دیگر با رئیس‌جمهور روسیه مذاکره کند تا بتواند با او درباره پایان جنگ به توافق برسد، اجرای تهدیدها و اعمال فشار بیشتر بر روسیه را به تعویق می‌انداخت و اما در نهایت پیشرفت خاصی در پروسه صلح اتفاق نمی‌افتاد.

بسیاری از کارشناسان آمریکایی حتی افرادی که سابقاً نزدیک به ترامپ بوده‌اند این موضع‌گیری او را اشتباه می‌دانند. اریک چپاراملا، کارشناس مسائل روسیه که در دور نخست ریاست‌جمهوری ترامپ در شورای امنیت ملی آمریکا فعالیت می‌کرد و اکنون به عنوان پژوهشگر ارشد موسسه کارنگی مشغول به کار است، در این باره به روزنامه واشنگتن پست گفت: «اگر ترامپ واقعاً خواهان آتش‌بس و پایان دادن به جنگ است، او باید پوتین را قانع کند تا این

صلح دوراز دسترس

رؤسای جمهور آمریکا و روسیه به ز

۱۹۸۰ حدود ۹۰۰۰ تاماهاک ساخته که بیش از ۲۳۰۰ فروند از آن‌ها در جنگ‌ها استفاده شده است. عملیات‌های اخیر علیه ایران و یمن نیز این ذخایر را کاهش داده است. به همین دلیل، برخی مقام‌های ارشد در پنتاگون، با ارسال این سلاح‌ها به اوکراین مخالف بودند و معتقدند آمریکا باید این موشک‌های کلیدی را برای بازدارندگی چین و درگیری‌های احتمالی آینده در اقیانوس آرام ذخیره کند.

یک دیپلمات اروپایی در این باره به نیویورک تایمز گفت که تحویل تاماهاک به کی‌یف «یک سیگنال سیاسی بزرگ» از سوی ترامپ به روسیه خواهد بود و برای نیروهای اوکراینی «مفید» است، «اما اینطور نیست که این سلاح به تنهایی مسیر جنگ را تغییر دهد.» یک مقام ارشد ناتو نیز گفت که تأثیر نظامی این موشک‌ها به تعداد آن‌ها بستگی دارد، اما در هر صورت «قدرت آتش بیشتری» به حملات جاری اوکراین در خاک روسیه اضافه خواهد کرد و «ظرفیت و توانمندی» آن‌ها را افزایش می‌دهد.

در طول جنگ، پهبادهای دوربرد اوکراینی آسیب‌های قابل توجهی به اهدافی در سراسر روسیه، از جمله پالایشگاه‌ها، بنادر، انبارهای نظامی و فرودگاه‌ها وارد کرده‌اند. از ابتدای ماه آگوست، نیروهای اوکراینی دست‌کم ۵۸ بار به زیرساخت‌های انرژی روسیه حمله کرده‌اند و به طور منظم مکان‌هایی در فاصله بیش از ۹۰۰ کیلومتری در عمق خاک روسیه را هدف قرار می‌دهند.

این حملات هزینه‌های سنگینی برای روسیه داشته است. گزارش‌ها نشان می‌دهد که تقریباً ۴۰ درصد از ظرفیت پالایشی این کشور، عمدتاً به دلیل تعمیرات پس از حملات، غیرفعال مانده و بازار سوخت روسیه با کمبود جدی روبرو است. موشک‌های تاماهاک می‌توانستند این روند را تسریع بخشند.

اوکراین از ماه‌های ابتدایی جنگ به نیاز خود به تسلیحات دوربردی که قادر باشد مواضع ارتش روسیه در عمق خاک این کشور را هدف قرار دهد، واقف بود. کی‌یف مدت‌ها تلاش کرد تا مجوز استفاده از موشک‌های اتکالپ و هایمارس را از ایالات متحده و استورم شدو و اسکالپ را از بریتانیا و فرانسه دریافت کند. هر چند این موشک‌ها و اجازه

مسئله را بپذیرد، نه زلنسکی.» او اضافه کرد: «سیاست ترامپ توانسته توجه رهبران دو کشور اوکراین و روسیه را جلب کند اما اکنون زمان آن است که دولت آمریکا تعهد واقعی خود را به تجهیز، آموزش و حمایت از اوکراین نشان دهد تا پوتین قانع شود ادامه جنگ سود زیادی برای روسیه نخواهد داشت.»

چرا تاماهاک برای اوکراینی‌ها مهم است؟

تاماهاک یک موشک کروز دوربرد است که اولین بار در دهه ۱۹۸۰ میلادی معرفی شد و برای پرواز در ارتفاع پایین و فرار از دید رادارها طراحی شده است. این موشک می‌تواند انواع مختلفی از کلاهک‌ها، از جمله سنگرشکن را حمل کند و از زیردریایی‌ها، کشتی‌های جنگی و پرتابگرهای متحرک زمینی شلیک شود. بر اساس گزارش‌های منتشرشده از سوی ارتش آمریکا، در حمله نظامی ایالات متحده به تأسیسات هسته‌ای ایران نیز این موشک‌ها مورد استفاده قرار گرفت.

تاماهاک مزایای قابل توجهی نسبت به سلاح‌های قبلی ارسال‌شده به اوکراین دارد. مهم‌ترین آن، برد این موشک است که در برخی مدل‌ها به حدود ۲۵۰۰ کیلومتر می‌رسد. این برد به اوکراین اجازه می‌دهد تا از عمق خاک خود، اهدافی را در کریمه و بخش‌های وسیعی از خاک روسیه، از جمله مسکو را هدف قرار دهد.

مارک کانسیان، پژوهشگر ارشد در مرکز مطالعات بین‌المللی استراتژیک (CSIS) می‌گوید دقت و نحوه پرواز تاماهاک از ویژگی‌های کلیدی آن است. برخلاف موشک‌های بالستیک که در ارتفاع بالا حرکت می‌کنند و رهگیری آن‌ها آسان‌تر است، تاماهاک در ارتفاع پایین و چسبیده به پستی و بلندی‌های زمین پرواز می‌کند. این ویژگی، شناسایی و رهگیری آن را، به‌ویژه برای سامانه‌های پدافندی بازمانده از دوران اتحاد جماهیر شوروی که روسیه هنوز از آن‌ها استفاده می‌کند، بسیار دشوار می‌سازد. حتی اگر ترامپ تصمیم می‌گرفت تا این موشک‌ها را برای اوکراین ارسال کند، امکان ارسال این موشک‌ها در تعداد زیاد برای آمریکایی‌ها وجود نداشت. آمریکا از دهه

جنگ اوکراین